

INTERVIEW

Klimaatneutraal in 2050

*“Wil je emissies
verder terugdringen,
dan zijn substantiële
investerings nodig”*

Yvon Slingenberg is sinds november 2016 directeur van het directoraat-generaal Klimaatactie, ressorterend onder Eurocommissaris Miguel Arias Cañete. Slingenberg is verantwoordelijk voor de internationale klimaatonderhandelingen en het integreren van klimaataspecten in andere EU-beleidsterreinen. Zij is sinds 1993 actief in diverse functies voor de Europese Commissie, waaronder die van senior-adviseur Klimaatactie en Energie (2014-2016) en hoofd implementatie Europese Emissions Trading System (EU ETS) bij het DG Klimaatactie.

De Europese Commissie wil dat Europa in 2050 klimaatneutraal wordt - als eerste economie ter wereld. Naast beleid en maatregelen die voor de hele EU gelden, is aan de lidstaten gevraagd om ook nationale plannen te maken. In Nederland gelden daarvoor de nationale doelen in de Klimaatwet en het Klimaatakkoord.

Van 2007 tot 2014 was Yvon Slingenberg verantwoordelijk voor het implementeren van het Europese systeem voor emissiehandel (ETS). Deze EU-regeling is bedoeld om de uitstoot van CO₂ te verminderen, mede waardoor de EU haar klimaatdoelstellingen wil realiseren. Slingenberg: "ETS werkt echt als een marktinstrument: als er te veel aanbod is en te weinig vraag, dan zijn er te veel rechten op de markt en keldert de prijs. Dat is gebeurd als gevolg van de financiële en economische crisis. De oude regelgeving liet de verschillende lidstaten ook de ruimte om zelf te bepalen hoeveel rechten ze gaven aan alle bedrijven die onder het ETS vallen. Dat hebben we vanaf 2013 geharmoniseerd. In het kader van de interne markt moet iedereen hetzelfde worden behandeld."

Daarbij zijn, in het hoofddoel klimaatverandering en (duurzame) energie van de Europa 2020-strategie, ook de doelstellingen vastgelegd: minimaal 20 procent reductie CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990, 20 procent meer duurzame energie en 20 procent meer energie-efficiëntie. Ter illustratie: ten tijde van de crisis bedroeg de prijs 7 euro per ton CO₂-uitstoot. Door de toegenomen schaarste van emissierechten - vastgelegd in de wetswijziging van 2018 - bedraagt die nu 24 euro, dat is boven de effectieve norm voor *fuel switching* van 20 euro.

Circa 10.000 bedrijven in Europa nemen deel aan ETS en die zijn verplicht om voor elke ton CO₂ die zij uitstoten een emissierecht te overhandigen. Doordat het aantal vergeven emissierechten wordt begrensd, daalt het CO₂-uitstootplafond jaarlijks geleidelijk. Zo wordt schaarste gecreëerd en CO₂-emissiereductie afgedwongen. Marktwerking als prikkel om klimaatbeleid af te dwingen, aldus Slingenberg.

Gelijke behandeling

Overigens is het voortgangsproces aan *ups-and-downs* onderhevig geweest, stelt Slingenberg. Het inbrengen van de luchtvaartsector in ETS bijvoorbeeld leidde tot een zaak voor het Europees Hof van Justitie en werd het politieke besluit genomen om alleen interne EU vluchten af te dekken.

"Maar het systeem is inmiddels een solide pilaar van het klimaatbeleid op EU-niveau op basis van interne marktvoorwaarden en gelijke behandeling", zegt ze. "In algemene zin geldt: wil je emissies verder terugdringen, dan zijn daarvoor ook substantiële investeringen nodig. Daarbij speelt een zekere mate van discrepantie. In de oostelijke lidstaten is er meer potentieel voor het vergroten van allerlei energie-efficiëntie, maar de investeringskracht is minder."

Dus is - met succes - een beroep gedaan op de rijkere landen, gekoppeld aan flexibele investerings- en uitruilmogelijkheden. "Mede daardoor zijn we al over onze 2020 target van -20 procent heen. En we hebben niet alleen onze broeikasgassen terugdrongen in lijn met onze doelstelling, ook is het Bruto Nationaal Product op EU-niveau gestegen. Dat is 58 procent hoger dan in 1990, het jaar dat geldt als de baseline van de klimaatconventie. Dat bewijst dus de ontkoppeling van economische groei en emissiegroei."

Bij zijn aantreden, november 2014, als voorzitter van de Europese Commissie, gaf Jean-Claude Juncker aan te willen focussen op de *key issues* in Europa. 'The energy union with a forward looking climate policy' was een van de tien thema's waaraan hoge prioriteit werd gegeven, zegt Slingenberg. Gedurende twee jaar was zij senior-adviseur Klimaatactie en Energie van commissaris Arias Cañete in de Commissie Juncker. "In die periode zijn klimaatbeleid en energiebeleid meer geïntegreerd en is de hele energietransitie in gang gezet."

Daarbij gelden voor de periode 2021-2030 de volgende uitgangspunten:

- Solidariteit en samenwerking om Europa's energievoorziening te garanderen en te diversifiëren;
- Vrije doorstroming van energie in de hele EU via een goede infrastructuur en zonder technische of wettelijke obstakels in een volledig geïntegreerde energiemarkt;

- Meer energie-efficiëntie zal ons minder afhankelijk maken van ingevoerde energie, zorgen voor minder uitstoot en kan werkgelegenheid en economische groei aanjagen;
- Een ambitieus klimaatbeleid is een integraal element van de energie-unie en impliceert het koolstofarm maken van de economie;
- Een energiebeleid dat de EU tot koploper moet maken op het vlak van hernieuwbare energie, onder meer door onderzoek en innovatie.

Innovatieve aanpak

Het kader daarvoor is de ‘*Energy Union Governance*’, een volgens Slingenberg “heel innovatieve aanpak voor de lidstaten om met geïntegreerde nationale energie- en klimaatplannen te komen voor de periode tot 2030. Wat zijn ze van plan om te doen op het gebied van hernieuwbare energie, hoe willen ze omgaan met energie-efficiëntie? Hoe denken ze hun nationale doelstellingen, dus voor de sectoren buiten de ETS, te gaan halen? Met welke mechanismen en instrumenten, welk beleid, welke investeringen, welke regionale samenwerking, welk langetermijnperspectief? Want 2030 is niet het eind van het verhaal.”

2050 is de stip op de horizon, nietwaar?

Slingenberg knikt bevestigend. “Iedereen weet: de investeringen die we nu en in de komende jaren doen, zullen cruciaal zijn voor of we die klimaatneutraliteit ja of nee gaan halen in 2050.”

Er zijn fondsen beschikbaar voor onderzoek en innovatie op het gebied van nieuwe energiedragers als waterstof en synthetische brandstoffen. Alle lidstaten hebben inmiddels - op basis van templates - hun ontwerpplannen ingediend en die zijn op dit moment onderwerp van analyse. De Europese Commissie heeft toegezegd nog voor de zomer met reacties en aanbevelingen, per lidstaat, te zullen komen. De lidstaten hebben dan tot 1 januari 2020 om hun plannen te vervolmaken.

“Dat zal dan niet *the ultimate thruth* zijn, want er zijn altijd zaken in beweging en nieuwe ontwikkelingen, maar het moet een solide traject uitzetten waardoor je weet: we gaan die 2030 doelstellingen met deze maatregelen halen. Die voortgang houden we onder review uiteraard. Dat is een uitvloeisel van ‘Parijs’. Daar hebben we ook onze 2030 doelstelling als EU vastgesteld en in het Parijs-akkoord zelf zit een vijfjaren *review*.”

Langetermijnstrategie

Zo is tijdens de meest recente klimaattop in Katowice de aanzet gegeven voor een langetermijnstrategie 2050-2070. Dit mede naar aanleiding van het rapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) van de Verenigde Naties waarin wordt gesteld dat de wereldwijde temperatuurstijging moet worden beperkt tot 1,5°C willen we de meest desastreuze consequenties van klimaatverandering voorkomen. “Het IPCC heeft gezegd dat we in de tweede helft van deze eeuw klimaatneutraal moeten worden op wereldniveau. Onze analyse is dat als we dit willen bereiken op wereldniveau, dan moet Europa daarin sneller gaan. Wij hebben de middelen, de kennis en waarschijnlijk ook de politieke wil om daar mee aan de slag te gaan. En, we zijn ervan overtuigd dat als Europa het niet doet, hoe kun je dan van andere regio’s in de wereld verwachten dat zij daarin het voortouw zullen nemen?”

De langetermijnstrategie voor het klimaatneutraal worden van Europa in 2050 die nu op tafel ligt, is wat Slingenberg betreft direct van invloed op toekomstig EU-beleid. “Dus als klimaatneutraliteit het doel is, dan moeten we bij het vaststellen van het budget voor 2021-2027 niet langer zaken financieren die daar tegenin gaan. *Put your money where your mouth is*. Dus niet investeren in infrastructuur voor fossiele brandstoffen, maar innovatie gaan steunen op bijvoorbeeld landbouw voor meer klimaatvriendelijke boerenbedrijven. Ook voor de regionale fondsen hebben we twee prioriteiten: de eerste is innovatie, de tweede is duurzaamheid en klimaat. De *economic convergence* van de nieuwe lidstaten moet doorgaan; ze zijn nog lang niet op het inkomensniveau van West-Europa. Maar ook die fondsen moeten gelinkt worden aan klimaatrelevante innovatie in steden en sectoren als transport en industrie.”

In samenwerking met het directoraat-generaal Financiële stabiliteit, financiële diensten en kapitaalmarktenunie (FISMA) is ook de private financiële sector gevisieerd. “We willen banken, verzekeraars, investeringsfondsen, pensioenfondsen erop wijzen dat ze klimaatrisico’s moeten meewegen in de investeringen die ze doen. Daar hebben we verschillende voorstellen voor gedaan. Het meeste daarvan is niet verplicht, maar het geeft wel een signaal aan de markt: als je hierin investeert, is dat in overeenstemming met het Parijs-akkoord.”

In maart vorig jaar heeft de Europese Commissie een ‘*Action plan for sustainable finance*’ aangenomen. “Daarbij is een proces opgezet waarbij *stakeholders* betrokken zijn: de hele financiële sector, maar ook NGO’S vanwege de milieu en sociale aspecten, wijzelf natuurlijk en beleidsmedewerkers van de lidstaten. Dat is een groep die gewoon heel feitelijk en niet gepolitiseerd naar die dingen kijkt en concrete voorstellen doen. Uiteindelijk komt het natuurlijk voor formele aanname in wetgeving weer bij de Europese Commissie.”

Klimaatbeleid en energietransitie moeten in alle verschillende contexten besproken worden, zegt Slingenberg. “We moeten de discussie aangaan met elkaar. Beleid kan wel zijn: we gaan elektrisch rijden, maar wat betekent dat voor jou als je niet de middelen hebt om een elektrische auto te kopen? Denk ook aan de sociale impact: landen die een heel groot deel van hun werknemers in bepaalde sectoren hebben, daar moet je over gaan praten. Wat kunnen de EU-fondsen doen om die transitie te ondersteunen? We hebben op Europees niveau een groot sociaal fonds, voor het (om)scholen van mensen, voor eventuele werkloosheidsuitkeringen, voorzieningen voor overgangsfases en dergelijke. Die mogelijkheden zijn er om te benutten als we met z’n allen aan dit doel werken. Maar dat is wel een punt dat we niet moeten onderschatten.”

“Wij hebben ook ambities om Europese technologieën naar het buitenland te brengen. We volgen de ontwikkelingen elders, China is qua elektrische auto’s al veel verder dan wij. De boodschap is: als we het nu niet gaan doen binnen Europa, dan wordt het wel gedaan door anderen. Dan mis je eerder kansen dan dat je kansen grijpt.”

Samenwerken

Samenwerken is het sleutelwoord, volgens Slingenberg. Ze vertelt over het *Covenant of Mayors* waarin burgemeesters van wereldsteden binnen de context van toenemende urbanisatie ook energie- en klimaatonderwerpen agenderen. “Steden zijn broedplaatsen van innovatie op het gebied van digitalisering, circulariteit, mobiliteit en energiebeheer. Zij kunnen CO₂-reductie koppelen aan investeringen in openbaar vervoer of groenvoorziening; bijvoorbeeld om zo te anticiperen op hevige regenval of toenemende hittegolven.”

Samenwerking wordt ook regionaal gestimuleerd door de EU. “Niet ieder land hoeft zelfvoorzienend te zijn. Windparken kun je prima samendoen.” En ook in de aanloop naar de Europese verkiezingen, stelt Slingenberg tevreden vast, dat steeds meer departementen in Brussel onderwerpen als duurzaamheid en klimaatneutraliteit *embedden* in hun plannen voor de toekomst.

“We zijn *on track* tot nu toe. We zijn zelfs al verder, we hebben alle wetgeving voor 2030 al aangenomen. De internationale samenwerking, daaraan proberen we veel aandacht te besteden, want Europa kan dit niet alleen. We hebben onze handelsovereenkomsten, we hebben onze politieke dialogen en daarin komt klimaat gewoon heel hoog op de agenda te staan.”